

C.Can Aktan (ed), Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Ankara: Hak-İş
Konfederasyonu Yayını, 2002.

**DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI,
SEKİZİNCİ BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI,
ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU'NUN
"GELİR DAĞILIMININ İYİLEŞTİRİLMESİ VE YOKSULLUKLA
MÜCADELE" KONUSUNDA HAZIRLADIĞI
RAPORDA YERALAN GÖRÜŞ VE ÖNERİLER***

Aşağıda VIII. BYKP hazırlık çalışmaları çerçevesinde oluşturulan "Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele" Özel İhtisas Komisyonu'nun konu ile ilgili strateji ve aksiyon önerileri yer almaktadır.

YOKSULLUKLA MÜCADELE UYGULAMA PROGRAMI

**1. AMAÇ: YOKSULLUK SINIRLARINDA BULUNAN VE YOKSULLUĞUN
AŞILMASINDA EN ŞANSLI KONUMDA BULUNAN ÇALIŞAN
YOKSULLARIN YOKSULLUK SINIRININ ÜZERİNE ÇEKİLMESİ.**

Amaç: Asgari ücret tespiti.

Adaletsiz gelir dağılımının iyileştirilmesinde asgari ücretin tespiti en önemli ve en etkin araç olarak uluslararası kuruluşlarca tanımlanmaktadır.

Kısa Dönem Uygulama Politikaları (2001-2005): Kısa dönem tedbiri olarak asgari ücret tutarı 4-5 kişilik ortalama aile büyüklüğünün en azından minimum gıda ihtiyacını karşılayabilecek düzeyde gözetilerek hesaplanmalıdır.

Uzun Dönem Uygulama Politikaları (2001-2003): Asgari ücretin tespitinde 4-5 kişilik ortalama aile büyüklüğünün en azından minimum gıda gereksiniminin yanısıra sosyal ve kültürel ihtiyaçları ile barınma ihtiyacının da ücret bileşenlerine dahil edilmesi hedeflenmelidir. TİSK, bir kısa ve uzun dönem politikası olarak asgari ücretin tespitinde 4-5 kişilik aile büyüklüğünün esas alınması görüşüne katılmadığını belirterek daha önce belirtmiş olduğu farklı görüş ve gösterdiği gerekçelerin dikkate alınmasını istemektedir. Buna

* Devlet Planlama Teşkilatı, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele, Özel İhtisas Komisyonu, Ankara: 2001. s.172-183.

göre: "Mevcut hukuki kurallarımız gereğince asgari ücret tek işçi için tespit edilmektedir. Kaldı ki, asgari ücret tespit modelinde belirlenen tutarı suni şekilde yükseltici işlemler de yapılmaktadır. Diğer taraftan, her asgari ücretlinin dört kişilik bir alyi geçindirmek durumunda olduğunu, fertlerin hiçbirinin de çalışmadığını varsaymak, ancak subjektif bilim dışı bir bakış açısını ifade eder. Aksi takdirde, Türkiye'de asgari ücretlinin iddia edilen durumunu istatistiklerle ortaya koymak gerekir. Asgari ücreti arttırmakla yoksulluğun önlenebileceğini düşünmek ise sadece hayal kırıklığı yaratabilir. Açık ekonomi şartlarında piyasaların kabulleneceği düzeyin üzerinde tespit edilecek asgari ücret işsizliği, enflasyonu, kayıtdışılığı artırır; rekabet gücünü azaltır ve sonuçta yoksulluğu artırır."

Gerekli Yasal Düzenleme: -

Gerekli Kurumsal Düzenleme: Mevcut Ekonomik Sosyal Konsey kavramının güçlendirilmesi.

2. AMAÇ: GELENEKSEL AİLENİN HIZLI ÇÖZÜLME SÜRECİ NEDENİYLE FEODAL DESTEKLERDEN YOKSUN KALAN AİLENİN YOKSULLAŞMASININ ENGELLENMESİ YOLU İLE YOKSULLUK SINIRINDAKİ AİLENİN BU SINIRIN ÜSTÜNE TAŞINMASI.

I.Araç: Aile Yardımı,

II.Araç: Belli bir gelir düzeyinin altındaki ailelere finansal yardım.

Dolaysız Araç: Bakıma muhtaç çocuk, yaşlı veya özürülerin bakımının sağlanmasını üstlenen yoksulluk sınır değerlerini taşıyan ailelere bu karşılığı, bakımı sağlanan kişinin ihtiyaçlarının tamamını giderdikten sonra gelire dönüşebilecek tutarda ücret ödenmesi ve hizmet sürecinde bakımı üstlenen kişinin sosyal güvenliğin sağlanması.

Kısa Dönem Uygulama Politikaları (2001-2005): Yoksulluk sınırındaki ailelerin belirlenen dolaylı araç yöntemi ile desteklenerek özürülü ve yaşlı yoksul nüfusun ilk aşamada % 30'unun çocuk nüfusun ise ilk aşamada % 20'sinin (sayısal çokluk nedeniyle) durumlarının iyileştirilmesi.

Uzun Dönem Uygulama Politikaları (2001-2023): Dolaylı araç biçiminde belirlenen ve kısa dönem için önerilen uygulamasının yaşlı ve özürülerin % 80'inin, çocuk nüfusun ise en az % 60'ının bakımının sağlanarak yoksulluk hallerinin giderilmesinin yanısıra bu bakımı sağlayan ailelerin yoksulluk

sınırını aşması sağlanmalıdır. 2. aracın hayata geçirilmesi ile ihtiyaç duyan ailelere doğrudan destek olacak yardımların organizasyonu.

Gerekli Kurumsal Düzenleme: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun örgütlenmelerinin aynı alanda hizmet yapan sivil toplum örgütleri ile ilişkilendirilerek, uygulamanın denetiminin sağlanması ve bu tür sivil toplum kuruluşlarına aynı yardımlaşma için gerekli alt örgütlenme ve yasal düzenlemelerin yapılması.

3. AMAÇ: YAŞLI, ÖZÜRLÜ VE ÇOCUKLARIN YOKSULLUĞUNUN GİDERİLMESİ.

I. Araç: Ailenin desteklenmesi için önerilen dolaylı aracın yaşlı, özürlü ve çocukların yoksulluğunun giderilmesi,

II. Araç: Yaşlı, özürlü ve çocukların yoksulluğunun giderilmesi için bakımlarının devletçe üstlenilmesi,

III. Araç: Yaşlı, özürlü ve çocukların bakımını, toplumsal entegrasyonunu, bakım ve koşullarının denetimini üstlenen sivil toplum kuruluşlarının desteklenmesi,

Kısa Dönem Uygulama Politikaları (2001-2005):

I. Araç: Genel amaç 1. araç için tanımlanmış hedefler,

II. Araç için pilot uygulama sonuçları değerlendirilerek gerekli revizyonla metropol kentler başta olmak üzere her kentte bakım merkezleri oluşturmak,

III. Araç, özürlü yaşlı ve çocukların bakımı, topluma entegrasyonu, bakımı gerekenlerin saptanması, bakım koşullarının denetlenmesini üstlenen sivil toplum kuruluşlarına aynı yardımların belediyelerin yer temini ile birlikte örgütlenmelerinin yaygınlaştırılması.

Gerekli Yasal Düzenleme: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu'nun yetki ve görev alanının yeniden düzenlenerek güçlendirilmesi.

Gerekli Kurumsal Düzenleme: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu'nun güçlendirilerek Belediyeler ve sivil toplum kuruluşlarıyla ortak çalışmaya yönlendirilmesi.

4. AMAÇ: YALNIZ YAŞAYAN KADIN YOKSULLARININ YOKSUNLUKLARININ GİDERİLMESİ.

Yalnız yaşayan eşi ölmüş, boşanmış veya yalnız yaşayan kadınların en yoğun yoksullukla karşı karşıya olduğu tespit edilmiş olup, aynı risk, yalnız yaşamak zorunda kalan bekar kadınlar için de geçerli görülmüştür.

I. Araç: Kadın sığınma evlerinin her belediye örgütünün bulunduğu yerlerde yaygınlaştırılması,

II. Araç: Bu durumdaki kadınların birbirleri ile tanışılarak ortak mekanlarda ekonomik ve sosyal güç birliği oluşturmalarına olanak sağlayarak mesleklendirilmeleri,

III. Araç: Bu durumdakiler için gönüllü katkı ve katılımları teşvik eden kamu dışındaki hayırseverlerin katkılarına açık sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği olanaklarının yaygınlaştırılması.

Kısa Dönem Uygulama Politikaları (2001-2005): Her belediyenin, valilik mali katkısı ve gönüllü kuruluşların katılımı ile çocuklu kadınları da kapsayan kadın sığınma evleri oluşturulmasının desteklenmesi.

Uzun Dönem Uygulama Politikaları (2001-2023): Tüm araçların kırsal alanlarda da faaliyete geçecek şekilde örgütlenmesi ve yaygınlaşmasının sağlanması.

Gerekli Yasal Düzenleme: Belediye ve Valiliklerin görevlendirilmesi.

Gerekli Kurumsal Düzenleme: Belediyelere anılan örgütlenme için gerekli mali ve kadro desteğinin sağlanması ve sivil toplum kuruluşlarının teşviki.

5. AMAÇ: ÖZELLİKLE KADIN EMEĞİNİN ATİPİK ÇALIŞMA YÖNTEMİYLE SÖMÜRÜSÜNÜN ENGELLENEREK, SONUÇLARI TÜM AİLEYE YANSIYAN YOKSULLUKLARIN GİDERİLMESİ.

Araç: Atipik çalışmanın kayıtlı hale getirilmesi.

Kısa Dönem Uygulama Politikaları (2001-2005): Atipik çalışmanın kayıtlı hale getirilmesi için gerekli yasal düzenlemelerin tamamlanması.

Uzun Dönem Uygulama Politikaları (2001-2023): Atipik çalışmanın sosyal güvenlik kapsamına alınması.

Gerekli Yasal Düzenlemeler: İlgili kanunlarda gerekli değişikliklerin yapılması.

Gerekli Kurumsal Düzenlemeler: Bağ-Kur'un güçlendirilerek kapsamının genişletilmesi.

6. AMAÇ: DEPREM NEDENİYLE ORTAYA ÇIKAN ANİ YOKSULLAŞMA DEPRESYONUNUN AŞILMASI.

I. Araç: Depremden zarar gören işçi alacaklarının öncelik ve ivedilikle ödenmesi için gerekli mali kaynağın sağlanması.

II. Araç: Yeniden faaliyete geçen iş yerlerinin kayıt dışı düşük ücretle işçi çalıştırılmasının engellenmesi amacıyla uzun vadeli istihdam kredilerinin verilmesi.

III. Araç: Yöre küçük esnafının yeniden işlerlik kazanabilmesi için uzun vadeli kredi olanaklarının sağlanması.

IV. Araç: Deprem Bölgesi kırsal alanının tarım ürünlerinin desteklenme alımları kapsamında alım garantisine kavuşturulması.

V. Araç: Küçük ve orta ölçekli sanayi yatırımlarının işletme ve idame kredilerinden yararlandırılması.

VI. Araç: Prefabrik konut, yapım süreci içinde yöre işsizlerinin istihdamı amacıyla kullanılamamıştır. Kalıcı konut yapım süreci yöre işgücünün istihdamı amacıyla yakın zamanda yakalanabilecek istihdam yaratıcı işlevi ile birlikte değerlendirilmelidir. Bu amaçla, kalıcı konutların yapımını üstlenecek firmalara % 80'in altında olmayan bir kota ile deprem nedeniyle işsizleşmiş yöre halkının istihdamını zorunlu kılmak gerekmektedir. TİSK'in bu konudaki görüşüne göre inşaat teknolojisinin ulaştığı düzey, bu önerinin sağlıklı ve uygulanabilir sonuçlar ortaya koymasını çok zor hale getirmiştir.

VII. Araç: İnşaat sektöründe kayıt dışı çalışma titizlikle denetlenerek deprem bölgesinde düşük ücret politikalarının yaygınlık kazanması ihtimaline karşı önceden gereken tedbirler alınmalıdır. TİSK'in görüşüne göre "düşük ücret politikaları"nın ne anlama geldiği ve alınması gereken tedbirlerin neler olduğu anlaşılmamaktadır ve deprem bölgesinin içinde bulunduğu ortamda ücretleri hukuki araçlarla yükseltme düşüncesi işsizliği beraberinde getirebilir.

VIII. Araç: Deprem bölgesinde 2786 sayılı Kanun uyarınca afetten zarar gören konut ve işyerlerinin devletçe tazmini gündemdedir. Ancak bu noktada kanunla belirlenmiş "hak sahipliği" kriteri esastır. Bu esasa göre anılan yapıların ruhsatlarının ibrazı gerekmektedir. Ocak 2000'de sona erecek olan hak sahipliği başvurularının "ruhsatsız" (kaçak) yapı sahipliğinin yaygınlığı

nedeniyle zarar gören tespitli yapıların ancak % 50'si oranında gerçekleşmesi beklenmelidir. Ruhsatsız bina sahipleri hak sahibi niteliği kazanamayacağından, depremden zarar görenlerin yaklaşık yarısı "barınma yoksuluna" dönüşecektir. Bu durumda olanların büyük bölümünün sürekli gelir açısından da yoksul olduğu gerçeğinden hareketle, yöre belediyelerine sosyal amaçlı konut yapımı ve bunların ihtiyaç sahiplerine kiralanması amacına yönelik kaynak sağlanması gerekmektedir. Bu sosyal konut alanlarının Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü'nce kamulaştırılarak Belediyelere bedelsiz devri sağlanmalıdır. Anılan alanlardaki binaların Belediye dışında bir mülkiyete konu olması yasaklanarak, kiralık konut amacı dışında kullanılması ve il sınırları içinde kiralayan ve bakmakla mükellef olduklarının herhangi bir binanın mülkiyetine sahip olmaması kriteri getirilmelidir. Bu konutların inşaat maliyetleri Toplu Konut İdaresince uzun vadeli düşük faizli kredilendirme yöntemi ile karşılanmalı ve teknik denetimi sağlanmalıdır.

IX. Araç: Yaşlı ve özürülülerin bakımı amacıyla ücretsiz bakım evlerinin oluşturulması,

X. Araç: Depremin ilk şoku ile ebeveynlerini kaybetmiş çocuklara yakın akrabalarınca sahip çıkılmışsa da bu ailelerin bir bölümünün geçimlik düzeylerinin yetersizliği nedeniyle bir süre sonra bu çocukların bir bölümünün yeniden ailelendirilmesi gerekecektir. Bu noktada, çocukların buldukları ailenin şimdiden mali açıdan desteklenmesi yönteminin değerlendirilmesi gerekmektedir.

XI. Araç: Afet bölgesindeki kadınların durumu öncelikli ve ivedilikli bir sorun olup, kadınların yaşam koşullarının iyileştirilmesi, yalnız kalmış veya ailenin temel ekonomik desteği konumundaki erkeğini kaybederek aile reisi durumunu üstlenen kadın nüfusun bakmak zorunda olduğu aile bireyleri ile birlikte barınma ve geçiminin Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfınca üstlenilmesi ve gelir kaynaklarına kavuşuncaya kadar, bakımlarının sağlanması.

Kısa Dönem Uygulama Politikaları (2001-2005): Deprem bölgesinde depreme bağlı olarak ortaya çıkan yoksulluğun aşılmasına ilişkin tüm çalışmalar ivedilik taşıdığından tamamının kısa dönemde gerçekleştirilmesi amacıyla çalışmalar ivedilikle başlatılmalı ve 2005 yılına kadar gerçekleştirilmelidir.

Gerekli Kurumsal Düzenleme: İlgili kurum ve kuruluşların katkı ve katılımlarının valiliklerce organizasyonu.

7. AMAÇ: ÇOCUKLARIN YOKSULLUĞUNUN GİDERİLMESİ.

I. Araç: Zorunlu eğitim süresinin uzatılması, zorunlu eğitimin mesleğe yönlendirilmesi ve çocuk işçi çalışma yaşının uluslararası anlaşmalara uygun bir biçimde 15 yaşa getirilmesi.

II. Araç: Mesleki eğitimde öğrencilerin kredilendirilmesi.

Kısa Dönem Uygulama Politikaları (2001-2005): 8 yıllık zorunlu eğitimin son iki yılının mesleğe yönlendirilmesi, lise ve dengi okulların % 50'sini mesleğe yönelik okullara dönüştürülmesi ve çocuk işçi yaşının 15 olarak ilanı ve çocuk işçiliğinin denetlenmesi.

Uzun Dönem Uygulama Politikaları (2001-2023): Zorunlu eğitim sürecinin 11 yıla çıkarılması mesleki eğitimde kredilendirme ve parasız yatılı uygulamalarının yaygınlaştırılması ve lise ve dengi okulların yalnızca % 20'sinin genel lise kapsamında kalacak biçimde mesleğe yönelik hale getirilmesi,

Gerekli Yasal Düzenlemeler: 15 yaşından küçük işçi çalıştırmayı yasaklayacak yasal düzenlemenin ivedilikle gerçekleştirilmesi.

Gerekli Kurumsal Düzenlemeler: SSK iş yeri müfettişleri kadrolarının ihtiyaca yeterli hale getirilmesi.

8. AMAÇ: KADIN NÜFUSUN YOKSULLUĞUNUN GİDERİLMESİ.

Araç: Edinilmiş mallara katılma rejimi ve kadın örgütlerinin desteği ile kadının sosyal ve ekonomik hayata entegrasyon sürecinin hızlandırılması.

Kısa Dönem Politikaları (2001-2005): Medeni kanunda yapılması öngörülen değişikliklerin yasallaştırılması ve kadının aile içindeki konumu ve toplumsal entegrasyonu amaçlı sivil toplum kuruluşları destekli çalışmaların pilot uygulamalarının yaygınlaştırılması.

Uzun Dönem Politikaları (2001-2023): Kadının aile içindeki konumunun ve toplumsal entegrasyonunun yanı sıra ev içi emeğinin değerlendirilmesine yönelik çalışmaların yurt çapında yaygınlaştırılması.

Gerekli Yasal Düzenlemeler: -

Gerekli Kurumsal Düzenlemeler: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün Yasasının öncelikle çıkarılarak güçlendirilmesi.

9. AMAÇ: YOKSULLUK SINIRINDAKİ KÜÇÜK ESNAFIN YOKSULLUĞUNUN GİDERİLMESİ.

I. Araç: Mikro kredilendirme,

II. Araç: Küçük esnafın güç birliği yapabileceği yerel kooperatif örgütlerinin teşviki,

III. Araç: Küçük esnafın ve küçük ölçekli imalat sektörüne yerel koşullara uygun yer ve iş seçimi konusunda yönlendirici teknik yardım.

Kısa Dönem Uygulama Politikaları (2001-2005): Bankacılık sektörünün mikro kredilendirme yönünde teşvikinin pilot uygulamasına kamu bankalarınca başlatılması,

Kooperatif örgütlenmeleri açısından mali teşvik olanakları araştırılmalı,

Belediyelere yöre kamu kurum ve kuruluşlarının desteği ve sivil toplum kuruluşlarının katkı ve katılımları ile yerel kalkınma planlarını oluşturmaları görevi, merkezi teknik ve mali destek sağlanarak verilmelidir. Bu uygulamaya hazır tüm belediyeler için kısa dönemde teşvik edilmelidir.

Uzun Dönem Uygulama Politikaları (2001-2023): Küçük esnaf ve istihdama yönelik yatırım yapan küçük yatırımcıların mikro kredilendirme yönünde teşviki ile uzun vadeli, düşük faizli kredilendirmenin devletçe teşviki,

Küçük esnaf ve yatırımcıların kooperatiflerine teknik ve mali destek sağlanması amacıyla Valilik Özel İdare Teşkilatının mali kaynak ve teknik gücünün seferber edilmesi,

Belediyelerin yerel kalkınma, planlama pratiğinin yaygınlaştırılması amacıyla örnek uygulama yapan belediyelerin uygulama sonuçlarının tüm belediyelerin bilgisine sunulması, uygulamanın yurt çapında yaygınlaştırılması için gerekli tüm araçların merkezi idarenin mali desteği ve organizatörlüğünde kullanılması (yayın, video çekimler, seminerler v.b.).

Gerekli Yasal Düzenlemeler: Bankalar Kanununda küçük esnaf ve anılan kooperatiflere fon ayrılabilmesi için kota getirilmesi.

Özel İdareler Kanunu'nda küçük esnaf ve küçük yatırımcıların kooperatiflerine sembolik ortaklık yolu ile kaynak aktarımını sağlayacak düzenlemelere gidilmesi,

Belediye gelirleri kanununda yoksullukla mücadele amacıyla hazırlanan kalkınma planına sahip belediyelere, uygulama için gerekli kaynağı ekleyecek fon kaynakları sağlanmalıdır.

Gerekli Kurumsal Düzenlemeler: Yeni örgütlenmelere ihtiyaç duyulmamalıdır.

10. AMAÇ: KIRSAL ALANDAKİ YAYGIN YOKSULLUĞUN AŞILMASI.

I. Araç: Tarım sektörünün desteklenmesi amacıyla tarımda verimlilik artırıcı, tarım teknolojilerini geliştirici ve geleneksel tarım tekniklerinin yerini çağdaş yöntemlere bırakılması için gerekli mali ve teknik desteğin sağlanması,

II. Araç: Miras hukuku uyarınca, işlenmesi ekonomik olmaktan çıkan küçük tarım işletmelerinin ortak işlenmesini ve güç birliği oluşturmaya yönelik tarım kooperatiflerinin kuruluş ve işletilmesinin desteklenmesi,

III. Araç: Tarım çalışanlarının asgari ücret düzeylerinin yoksulluğun aşılması hedefine uygun olarak belirlenmesi,

IV. Araç: Tarımda kayıtdışı çalışmanın engellenmesi amacıyla sıkı denetim kurallarının geliştirilmesi,

V. Araç: Kırsal alanda feodal yapının çözülmesi.

Kısa Dönem Uygulama Politikaları (2001-2005):

II. Araç'ın kullanımı için gerekli yasal ve kurumsal yapının teşviki,

Deneme çiftlikleri uygulanmasının yaygınlaştırılması,

Tarımda kayıt dışı çalışmanın engellenmesi,

I. Araç'ın gerektirdiği tarım reformu için hazırlık çalışmalarının başlatılarak pilot uygulamanın Doğu ve Güney Doğu'da GAP'ın mevcut yapısı geliştirilerek devreye sokulmalıdır.

Uzun Dönem Uygulama Politikaları (2001-2023): Tarımda asgari ücretin yoksulluk realitesi gözetilerek belirlenmesi ve I. Araç'ta öngörülen uygulamanın yurt çapında yaygınlaştırılması.

11. AMAÇ: KENTSEL ALANLARDA YOĞUNLAŞAN BARINMA YOKSULLUĞUNUN AŞILMASI.

Araç: Yanlış kentleşme politikaları sonucu özellikle kent merkezlerinde, dar ve sabit gelirli kesimlerin erişemeyeceği piyasa fiyatları ile arz edilen ancak alıcı olmadığı için atıl kalan büyük konut stokları oluşmuş durumdadır. Satılmadıkları için inşaat sektörünü ciddi bir ekonomik krize düşüren bu atıl konut stoku karşısında, yoğun bir konut talebi olan ancak piyasa koşulları içinde söz konusu atıl stoklara erişebilmesi mümkün olmayan "barınma yoksulları" ile toplumumuz karşı karşıyadır. Atıl konut stokunun ekonomiye kazandırılması amacıyla anılan stoğun Bayındırlık İskan Bakanlığı birim fiyatları esas alınarak rayiç fiyatların oluşturulması yoluyla kitlesel satışın sağlanması inşaat sektörünün mali kaynak sıkıntısının aşılarda canlandırılmasının yanında barınma yoksullarının bir bölümünün yoksulluklarının aşılmasına da hizmet edecektir.

Kısa Dönem Uygulama Politikaları (2001-2005): Pilot uygulamaların Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesinde başlatılması,

Uzun Dönem Uygulama Politikaları (2001-2023): Tüm yurttta uygulamanın yaygınlaştırılması.

12. AMAÇ: AİLELERİN YOKSULLUĞA NEDEN OLACAK BÜYÜKLÜĞE ERİŞMESİNİN ENGELLENMESİ.

Araç: Doğum kontrol yöntemlerinin yaygınlaştırılarak istenmeyen gebeliklerin bertaraf edilmesi.

Kısa Dönem Uygulama Politikaları (2001-2005): Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi pilot bölge seçilerek ailenin sosyo ekonomik konumunu zedeleyen aşırı doğum oranlarını aşağı çekmeyi hedefleyen ana çocuk sağlığı hizmetleri seferberliğinin başlatılması.

Uzun Dönem Uygulama Politikaları (2001-2023): Özellikle aynı seferberliğin tüm yurttta kırsal alanlara yaygınlaştırılması.

Gerekli Yasal Düzenlemeler: Sağlık Bakanlığının mevcut yasal yapısı anılan uygulamanın gerektirdiği kadrolarla desteklenmelidir.

Gerekli Kurumsal Düzenlemeler: Sağlık Bakanlığı ile bu anlamda hizmet veren Vakıf ve sivil toplum kuruluşları arasında organik işbirliği ve işbölümünün yapılması.

13. AMAÇ: KÜRESELLEŞME İLE ARTAN YÜKSEK VE KALİTELİ EĞİTİLMİŞ İNSAN GÜCÜ KAYNAĞININ YARATILMASI.

I. Araç: Lise ve yüksek eğitim politikalarının gerçekçi kriterlerle oluşturulması,

II. Araç: Ülkenin teknik ve sosyal işgücü gereksinimlerini gözeterek eğitim stratejisi ve planlarının yapılması,

Lise ve üstü eğitim veren kurumların hizmet alanlarının mesleğe yönelik olması ve toplumsal ihtiyaçlar çerçevesinde özellikle yüksek öğrenim kotalarının yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir,

Üniversite eğitimi, serbest dolaşım gerçekleştiği tarihte AB ülkelerinde eşit fırsatlara sahip olabilecek kalite standardına kavuşturulmalıdır,

III. Araç: Üniversiteye girişte önceden seçme değil, eğitim sırasında eleme yöntemi ile kalite artırma ve öğrencilere meslek seçiminde özgürlük tanıyan yöntemlere (Fransız sisteminde olduğu gibi) yönelinmelidir. Ara eleman yetiştirmeye ağırlık verilmelidir,

IV. Araç: Her seviyedeki eğitim için destekleyici kredilendirme olanaklarının sağlanması.

Kısa Dönem Uygulama Politikaları (2001-2005): Kısa ve uzun vadeli eğitim programlarının ülkenin temel ihtiyaç alanları gözetilerek, devlet okullarından toplumun ihtiyaç duyması beklenen sayı ile sınırlı mezunun çıkmasına yönelik eğitim programları lise, yüksekokul, akademi ve üniversite düzeylerinde belirlenmeli, ihtiyaç fazlası mesleklerde yığılma ve kaynak israfını önleyici temel tedbirler belirlenmelidir.

Uzun Dönem Uygulama Politikaları (2001-2023): Üniversiteye önceden seçmeli girip neredeyse mutlaka mezun olma garantisi tanıyan üniversite eğitim politikaları yerine eğitim sırasında eleme yöntemi ile ara eğitim kademelerinden mezun ara eleman ve yatay geçişle istendiğinde seçilmiş mesleğin özgürce değiştirilmesi yöntemine geçilmelidir.

Gerekli Yasal Düzenlemeler: YÖK Yasası yeni formülasyona uygun kurumsal ve yasal yapıya kavuşturulmalıdır.

14. AMAÇ: OLASI BİR DOĞAL AFET NEDENİYLE YAŞANABİLECEK "KİTLESEL YOKSULLUK" TEHLİKESİNİN ÖNCEDEN ENGELLENMESİ.

I. Araç: Gerek kamu ve gerekse özel kaynaklarca kredilendirilecek tüm konut, işyeri, sanayi, ticaret vb. yatırımlarının kredi başvuru sürecinde uygulamanın gerçekleştirileceği alanın yasal geçerliliğe sahip, ilgili meslek odasının vizelenmiş zemin etütlerinin başvuru talebi ekinde istenmesi,

II. Araç: Mevcut organize sanayi bölgelerinin zemin etütlerinin ilgililerince yaptırılması,

III. Araç: % 92'si afet riski taşıyan Türkiye'de temel sanayiler ile stratejik öneme sahip yatırımların mekansal dağılımının sağlanarak riskinin dağıtılması,

IV. Araç: Herhangi bir afet durumunda acil hizmet açısından faaliyetini sürdürmesi zorunlu hastane, itfaiye vb. kamu tesislerinin afet karşısındaki konumu tüm yurt çapında değerlendirilerek taşınması gerekenler için ek ödenek ve öncelik sağlayarak yeniden yapımları,

V. Araç: Halkın afetler kanunu uyarınca hak sahipliğini kazanabilmesi için yapılarının ruhsatlı olması gerektiği konusunda bilgilendirilmesi, bu durumda olanların fen ve imar açısından sakınca içermeyenlere belediyelerince cezalı ruhsat düzenlemek için başvuru yapmaya teşvik edilmesi,

VI. Araç: Acil olarak planlı alanlarda dahil olmak üzere kentlerin jeolojik etütlerinin yenilenmesi, doğal afet riski taşıyan alanların bina taşıma kapasitelerinin ilan edilerek, riskli alanlardan risksiz alanlara konut, ticaret ve sanayi alanlarının kayma sürecinin hızlandırılması,

VII. Araç: Afet zararları konusunda üniversite, yüksek okul ve meslek liselerinin yapı ve yerleşmelerle ilgili dallarında eğitim programlarına özel dersler konularak afet riskinin plan, proje ve uygulama safhalarında elimine edilmesine yönelik teknik alt yapının oluşturulması,

VIII. Araç: Afet riskli bölgelere alternatif yerleşme alanlarının düzenlenmesi, bu alanların bir bölümünün ilgili belediyelerince kiralık sosyal konut amacıyla kullanılması vb. önlemler için belediyelere kaynak aktarılması,

IX. Araç: Valiliklerce rutin olarak hazırlanmakta olan ve pratik hiçbir değeri bulunmayan afet senaryoları çalışmalarından vazgeçilerek uluslararası kabul görmüş, mekan boyutuna sahip acil yardım ve kurtarma senaryolarının uygulanması için İçişleri Bakanlığı'nca gerekli hizmet içi eğitim çalışmalarına geçilmesi ve uygulanabilir, gerçekçi afet senaryolarının yerel sivil toplum kuruluşlarının katılımları ile hazırlanması.

Kısa Dönem Uygulama Politikaları (2001-2005): Üniversite ve meslek yüksek okulları ile meslek liselerinde anılan eğitim programlarının uygulanması.

Günümüzde tüm dikkatler Marmara Bölgesi'nde yoğunlaşmakla birlikte doğal afetlerin tek bir bölgeye randevu vermediği bilimsel bir gerçektir, bu nedenle

birinci derecede deprem riski taşıyan bölgelerde anılan uygulama araçlarının ivedilikle hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Uzun Dönem Uygulama Politikaları (2001-2023): Anılan uygulamaların II. ve III. Derecede deprem bölgelerine yaygınlaştırılması.

Gerekli Yasal Düzenlemeler:-

Gerekli Kurumsal Düzenlemeler: Belediyelere yeterli kadro tesisi.

15. AMAÇ: YOKSULLUKLA MÜCADELEDE KALICI VE GEÇERLİ STRATEJİLERİN OLUŞTURULMASI.

Araç: Ülke çapında 2000 yılı içinde yapılması planlanan genel nüfus sayımı.

Kısa Dönem Uygulama Politikaları (2001-2005): Küreselleşen dünyada ülkeler arasında yoksullukla ilgili verilen kolaylıkla karşılaştırılabilirliği ve ortak mücadele stratejilerinin oluşturulabilirliği amacıyla ülke "mutlak ve göreceli yoksulluk sınırlarının" uluslararası kabullere uygun biçimde tanımlanması ve resmi olarak belirlenmesi halinde ulusal kaynakların doğru yönlendirilmesi mümkündür. Bunun için de kimin yoksul olduğunun bilinmesi şarttır.

DİE tarafından yapılacak genel nüfus sayımına soru eklenerek;

Kişilere kendilerini yoksul hissedip hissetmedikleri sorusunun sorulması ve subjektif yoksul sayısının tespiti,

Mutlak yoksulluk sınırı uluslararası kriterlere uygun kriterler gözetilerek tanımlandıktan sonra tüm yurttaki ortalama gelir dilimleri belirlenip, ailenin gelir düzeyi ve bireysel yoksulluk saptanması,

Genel nüfus sayımına özrürlük haline ilişkin olarak: Özürlülüğün türü, nedeni, süresinin yanısıra uzun süreli bakım gerektiren (kanser, AIDS, vb.) hastalıklara ilişkin sorular eklenmesi,

Oturulan konutun niteliği ile konumu belirlenerek nüfus sayımının yanısıra kaba konut sayımı da yapılması,

Türkiye'nin gerek son derece genç bir nüfusa sahip olması, gerekse iç göç olgusunun çok büyük bir ivme göstermesi göz önünde tutularak onar yıllık nüfus sayımı yapılması kararı gözden geçirilmesi,

Yeniden beşer yıllık kapsamlaştırılmış nüfus sayımları uygulamasına geçilmesi halinde nüfusun sosyo-ekonomik ve kültürel değişimin izlenerek genel politikalarda gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi.

Gerekli Yasal Düzenlemeler: Bakanlar Kurulu kararı ile gerekmektedir.

Gerekli Kurumsal Düzenlemeler: DİE'nin 2000 yılı genel nüfus sayımı soru tiplerini anılan amaçlar doğrultusunda düzenlemek üzere gerekli çalışmaları başlatması.

Ek Öneriler:

Ev-Eksenli Çalışan Kadınlar Çalışma Grubu'nun, "Yoksullukla Mücadele Uygulama Programı" başlığı altında yer alan hususların bazıları için değişik önerileri olmuştur. Bu öneriler aşağıdaki gibidir:

a)2. amaç için 1. araç olan aile yardımı, nakdi ise hane reisine değil, evdeki kadına ödenmelidir. Yine aynı amacın dolaysız aracında söz konusu edilen bakım ücreti, aile reisine değil, bakım hizmetini üstlenen kişiye verilmeli (bakım hizmetini üstlenen kişinin sosyal güvenliğinin sağlanmasına ek olarak bu husus metinde açıkça belirtilmeli)

b)4. amaç için şu araçlar ayrı ayrı veya bir arada uygulanabilir:

1.Kadınların kişisel gelir sahibi olmalarını sağlayacak düzenlemeler yapılması; bu çerçevede Medeni Kanun'un yasalaşmasıyla veya ayrı bir kanun olarak "evlilikte edinilmiş mal ortaklığı" rejiminin kabul edilmesi.

2.Kadının kazanç getirici işlerde çalışmasına ortam sağlamak ve teşvik etmek; hem vasıflı hem vasıfsız işlerde % 10'dan az olmamak şartıyla "kadın çalıştırma kotası" uygulaması için gereken düzenlemelerin yapılması.

3.Vasıflarına göre detaylı biçimde saptanmış kadın hedef kitlelere yönelik meslek edindirme programları düzenlenmesi.

4.Sosyal hizmetlerden (sağlık, eğitim, İİBK faaliyetleri, çocuk bakımı vb.) yararlanmada pozitif ayrımcılık uygulanmasının mekanizmalarının oluşturulması; hiçbir ek bürokratik işlem getirilmeksizin, sadece dul veya boşanmış olduğunu gösteren nüfus kağıdıyla ya da ayrı yaşadığını gösteren mahkeme yazısıyla sözkonusu hizmetlerden öncelikli ve parasız olarak yararlandırılmaları.

Bu amaç için halihazırda metinde yer alan 3. aracın, yalnız yaşayan kadınlara düşkün statüsü vermek suretiyle dışlama yaratacağı için, metinden çıkarılmasını öneriyoruz.

c)5. amaçla ilgili olarak çeşitli önerilerimiz var:

1.Atipik çalışma terimi fazlasıyla genel, o yüzden amaç maddesinin şöyle formüle edilmesini öneriyoruz:

"Ağırlıkla kadınların çalıştırıldığı standart dışı (atipik) çalışma biçimlerinde, ev-eksenli çalışma türleri dahil olmak üzere, kadın emeğinin sömürsünün önüne geçilmesi suretiyle, sonuçları tüm aileye özellikle çocuklara yansıyan yoksulluk ve yoksunlukların giderilmesi."

1)Araç olarak, "Ev-eksenli çalışma dahil, tüm standart dışı çalışma türlerinin yasalarla düzenlenmesi, sosyal güvenlik kapsamına alınması"

2.Araç olarak, "Ev-Eksenli çalışma dahil, kayıtdışı çalışmaların kayıtlı hale getirilmesi"

3.Araç olarak, "Ev-eksenli çalışanlar dahil, tüm standart dışı çalışanların ister kendi sendikal örgütlerini kurabilmelerini ister varolan sendikalarda örgütlenmelerini sağlayacak yasal düzenlemelerin yapılması. Bu örgütlülüklerin asgari standartlarının ILO normlarına göre belirlenmesi".

Bu öneride, ev eksenli çalışma ya da evde çalışma teriminin kullanılmasını özellikle öneriyoruz. Aslında standart dışı çalışma denince evde çalışma da dahil oluyor. Ama evde çalışma olarak tanınmadığı için, akla gelmiyor. Terime yerleşiklik, bu çalışma tipine meşruluk kazandırmak üzere tekrarlanmakta fayda olduğu kanısındayız.

Yine bu maddede "gerekli kurumsal düzenlemeler" başlığı altında yazılan "Bağ-Kur"un güçlendirilerek kapsamını..." ifadesinin metinden çıkarılmasını öneriyoruz. Çünkü, standart dışı çalışmanın tüm biçimleri, evde çalışma dahil, İLO sözleşmeleriyle bağımlı iş olarak tanımlanmıştır (Evde çalışma konusunda 177 sayılı Sözleşme, part time konusunda 175 sayılı Sözleşme) ve SSK içinde yer almaları gerekir. Dolayısıyla bu başlık altına şöyle bir önerimiz var:

"SSK'nın, evde çalışanlar dahil, tüm standart dışı çalışanları da kapsayacak şekilde reorganize edilmesi"

d)10. amaç olan kırsal alandaki yaygın yoksulluğun aşılması için:

6. Araç olarak, "tarımda sigortalı olabilmek için aile reisi olma şartının kaldırılması, böylelikle tarımdaki ücretsiz aile işçisi kadınların sigortalı olabilmemesinin yolunun açılması"

7. Araç olarak, "tarım kesimindeki kadınlara yönelik düzenlenen kursların nakış, dikiş gibi evde ücretsiz aile işçiliği konumunu pekiştiren konularda olmaktan çıkarılıp, kadını tarım üreticisi kimliğiyle ele alan nitelikli kurslar olarak gerçekleştirilmesi"

8. Araç olarak, "tarım kesiminde ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınların gerek sendika gerek kooperatif formunda örgütlenmesinin desteklenmesi"ni öneriyoruz.